



2010:74

Öradekaren

Antikvarisk medverkan, 2010

Jimmy Juhlin Alftberg



Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2010:74

Öradekaren

Antikvarisk medverkan, 2010
Ravlunda socken, 1105
Simrishamns kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2010 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2010:74
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Öradekaren efter restaureringen.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Öradekaren

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Historik med relevans för arbetet	5
Utförda åtgärder	5
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	6
Avvikelser från handlingarna	6
Iakttagelser under restaureringen	7
Dendrokronologi	7
Övriga handlingar med relevans för arbetet	7
Bildgalleri	8
Bilaga 1	12



Simrishamns kommun, Öradekaren ungefärligt markerade.



Del av Ravlunda socken, Öradekaren markerade.

Sammanfattning

Samtliga åtta skov med tillhörande och sammanlänkade stenkistor har restaurerats genom ombyggnad enligt befintligt utförande. Dessutom har ett större antal spontanväxta träd fällts och en stigränna har grävts norr om anläggningen. I anslutning till arbetet togs ett större antal prover för dendrokronologisk analys.

Administrativa uppgifter

Objekt	Öradekaren
Socken	Ravlanda
Kommun	Simrishamn
Regionmuseets dnr	K12.20-258-09
Länsstyrelsens beslut	2009-12-10 (dnr 435-84866-09)
Byggherre/beställare	Högestad & Christinehofs fideikommiss AB
Generalentreprenör	Almedal Mark- & Miljöentreprenad AB
Underentreprenör	Rune Brink
Dendrokronologi	Hans Lindersson, Kvartärgeologiska institutionen, Lunds universitet
Antikvarisk medverkan	Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Sommaren och hösten 2010
Slutbesiktning	2010-10-19

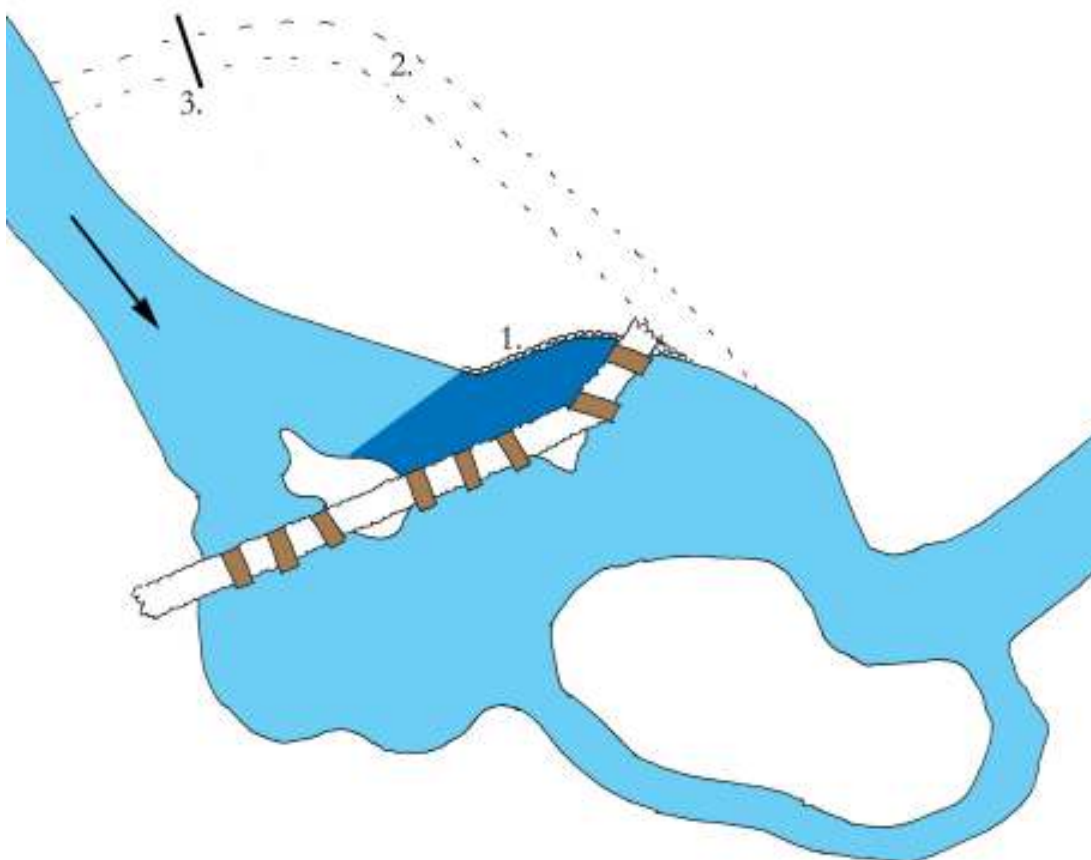
Historik med relevans för arbetet

Öradekaren, beläget strax innanför Verkaåns mynning, har utgjort fångstplats för lax och öring sedan åtminstone 1600-talet. Anläggningen, som består av åtta stycket skov, har genom åren blivit underhållen och renoverad genom att rötskadat timmer kontinuerligt ersatts. Ett större arbete skedde på 1960-talet, då bl. a. bassängen torrlades och betonggöts. Årets restaurering syftade till att säkra anläggningen, skapa förbättrad fiskväg samt öka den publika tillgängligheten. Öradekaren är beläget inom riksintresseområde för kulturmiljövården (Haväng – Vitemölla (L-K8)).

Utförda åtgärder

Innan arbetet med att restaurera skoven utfördes fördämningsarbeten för att skapa torr arbetsyta. Därefter monterades skoven ned för hand och stenen i de sammanlänkade stenkistorna togs varsamt bort. De träramar som fanns i stenkistorna ersattes med nyttillverkade av ek samt med befintliga ramar som mall. Likaså ersattes materialet i skoven av ny ek i utförande likt befintligt. Då stenen återlagts i och på träramarna utfördes viss fogning med cementbruk för att säkra konstruktionen mot oönskad vatteninfiltrering (se vidare under Avvikelser från handlingarna).

Vid återuppfördet av skoven arrangerades tätningen under dessa – så att vattnet ej filtreras under plankorna – med hjälp av ett ca 60–80 cm tjockt lager packad pinnmo, blandat med skrotsten (togs från Hörröds grus AB).



Plan över utförda åtgärder. 1. Befintlig kallmurad stödmur. 2. Nygrävd stigränna. 3. Dämme över stigrännan. Mörkblått visar platsen där botten förstärkts med betong. Brunt visar de restaurerade skoven.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är till fullo utfört enligt intentionerna i Länsstyrelsens bidragsbeslut och har skett efter konstruktionens egna förutsättningar – både var gällar i detalj och till sin helhet. Kontinuerlig kontakt har hållits med antikvariskt medverkande från både beställarens och entreprenörens sida. Dessutom har entreprenören visat stort intresse för de antikvariska aspekterna.

Avvikelser från handlingarna

Under uppstartsmötet togs, i samråd med Länsstyrelsen, beslutet att stigrännan skulle läggas norr om det norra skovet. Därigenom undveks förvanskande ombyggnad av norra skovet samt en genomgång i den bakomvarande bassängens kallmurade stödmur. På så sätt kunde hela anläggningens befintliga utseende bevaras.

Den största faran för anläggningens fortlevnad utgörs utan tvekan av oönskad infiltrering av vatten under och vid sidan om karen. Med anledning av detta påfördes på strategiska platser cementhaltig fog (murbruk A). Åtgärden är godkänd av antikvariskt medverkande eftersom kalkbruk ej skulle klara påfrestningarna samt att cementbruk redan fanns på anläggningen.

lakttagelser under restaureringen

Då bassängen torrlagts och bottenslammet etc. avlägsnats gjordes upptäckten att botten var förseglad med en betongpågjutning. Detta var helt okänt men åtgärden bedömdes kunna vara utförd omkring 1961, då det enligt muntliga uppgifter skulle ha utförts större åtgärder på anläggningen. Vid betongkanten i anslutning till skoven återfanns även enstaka fastgjutna tegelrör (dräneringsrör). Syftet med dessa är okänt men en diskussion togs upp om detta skulle kunna vara fråga om sk ålrör (som främjade ålvandringen).

Under arbetet med att gräva stigrännan – men även under själva arbetet med att ersätta skoven – framkom omfattande trärester efter äldre konstruktioner. Det som tilldrog sig störst intresse utgjordes av det timmer som togs upp uppströms i samband med grävarbetet vid stigrännan. Stora delar av det upptagna timret kom att på beställarens bekostnad underkastas en dendrokronologisk undersökning (se vidare under Dendrodatering).

Då timret vid stigrännan framkom ca 1–1,5 meter under dagens markyta torde detta innebära att det härrör från en period då ån haft en annan sträckning. Detta eftersom det sannolikt tillhört någon form av bryggkonstruktion (en av stockarna hade ett urtag samt en kvarsittande grov dubb och en annan hade tydliga spår efter den yxa som fällt trädet).

Dendrokronologi

De dendrokronologiska resultaten presenteras i Bilaga 1. Sammanfattningsvis kan det konstateras att karen inte – i den form och utförande de hade innan arbetet – var speciellt gamla.

Övriga handlingar med relevans för arbetet

2009-12-10 Länsstyrelsens bidragsbeslut

2010-09-30 Byggmötesprotokoll nr 8 (innefattar byggmöte 1 – 8)

Kristianstad 2010-12-22

Jimmy Jublin Alfberg

Bildgalleri



Innan arbetet.



Under arbetet.



Skoven under återuppbyggnad.



Stigrännan under uppförande.



Den nyanlagda stigrännan.



Stigrännans dämme.

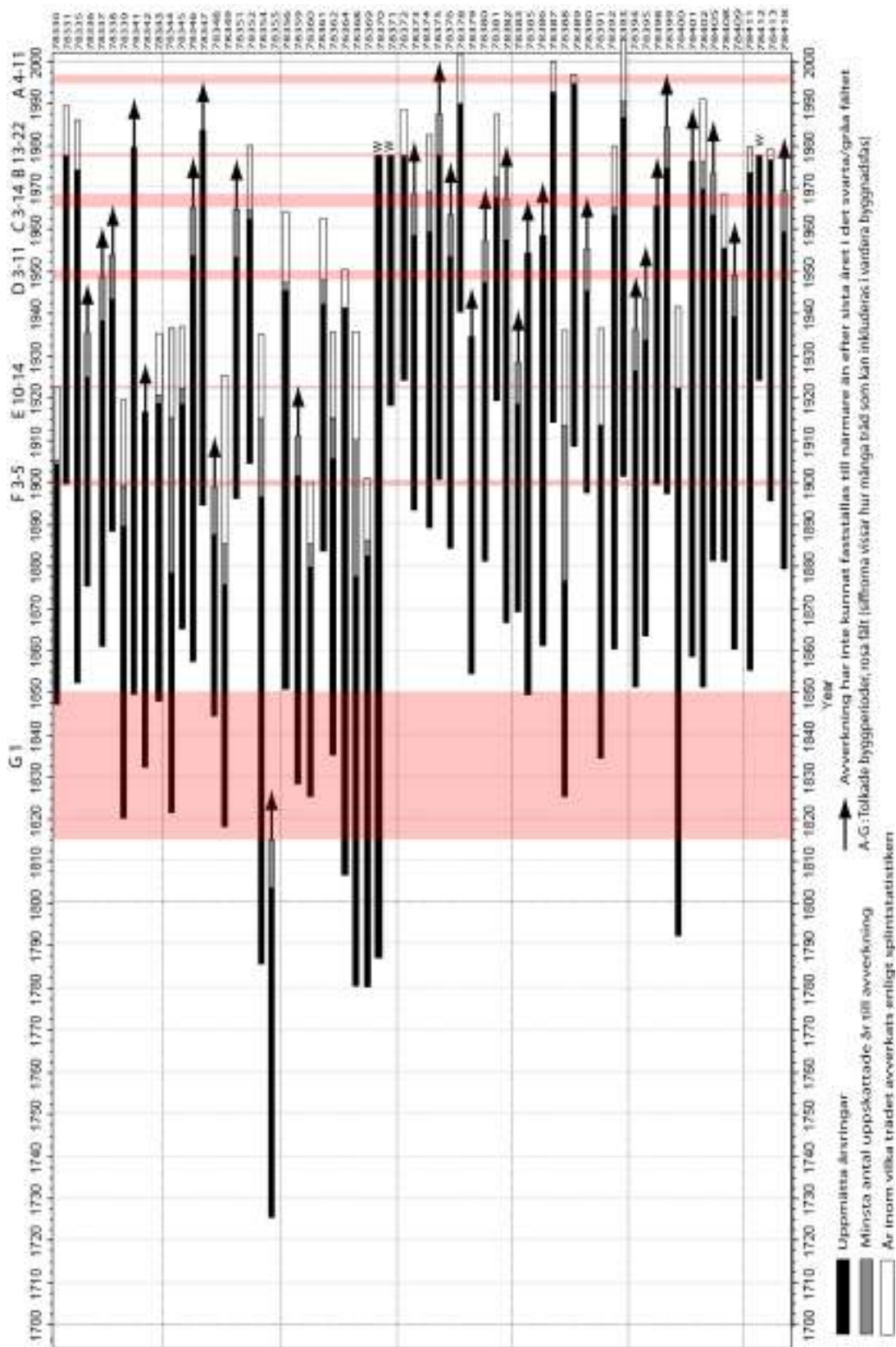


Skovens uppstömssida. Notera stödjemuren, som till sin helhet kunde bevaras.



Nyuppfört skov.

Bilaga 1



Regionmuseets rapportserie 2010

Kulturmiljö

1. Vä 2:107, Vä sn, FU, Anders Edring, 2009
2. Villa Petterssons trädgård – en restaurering, Svalöv sn, AK, Anna Rabow, 2008
3. Marsvinsholms slott – renovering av balustrader, Balkåkra sn, AK, Kristina Nilén, 2008
4. Gravfältet i Färlöv, Färlövs sn, FU + UN, Tony Björk, 1995 – 2005
5. Glimmebodagården – taktäckning, Brösarps sn, AK, Emelie Petersson, 2009
6. Gylstorp. Medeltida odlingslämningar i Visseltofta sn, FU, Tony Björk & Brita Tronde, 2009
7. Väsby kyrka. Bland taklagare och takläggare, Väsby sn, AK, Petter Jansson, 2009
8. Odysse längs Skånes kuster. Kust och Historia i Skåne. Bertil Helgesson, 2010
9. Övedskloster – restaurering av terrassmuren, Öved sn, AK, Kristina Nilén, 2007-2008
10. Stångby kyrka – utvändig renovering, Stångby sn, AK, Cecilia Pantzar & Kristina Nilén, 2005-2006
11. Kristianstads station – antikvarisk förundersökning, Kristianstad, AF, Emelie Petersson & Heikki Ranta, 2010
12. Allhelgonakyrkan i Lund – utvändig restaurering etapp I, Lunds socken, AK/AM, Petter Jansson, 2009
13. Hotade arter och byggnader –tips och råd vid byggnadsvård. PJ, Nils-Otto Nilsson & Åsa Jakobsson, 2009-2010
14. Människan och landskapet –Metodutveckling, etnobiologi för kulturmiljövård. PJ, Åsa Jakobsson, Anki Karlsson & Cissela Olsson, 2010
15. Vrams Gunnarstorps slott – utvändiga arbeten, Bjuvs sn, AK, Emelie Petersson, 2009
16. Ballingstorpsgården, Kviinge sn, AK, Emelie Petersson, 2010
17. Renovering av stenvalvsbro vid Öveds kloster, Öved sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
18. Mörarps kyrka – invändig renovering och konservering, Mörarps sn, AK, Lotta Eriksson, 2010
19. Tullstorpsåprojektet, Trelleborgs kn, KA, Bertil Helgesson & Cissela Olsson, 2010
20. Örnanäs – arbeten 2009 – 2010, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
21. Örtofta slott vid Bråån – kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt, Örtofta sn, Kristina Nilén, 2010
22. Övedsklosters alléer. Öveds sn, PJ, Patrik Olsson, 2010
23. Sporrakulla gård 2010 – tak- och timmerarbeten, Glimåkra sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
24. Gamla begravningsplatsen i Kristianstad, Kristianstad sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
25. Tomelilla Byagård – takarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
26. Tomelilla Byagård – fasadarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
27. Silversmedjan Kv Vapenbrodern 8, Kristianstad, Kristianstads sn, AK Katarina Olsson, 2008
28. Fjälstorps småskola – ommålning av fasad, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010
29. Bälteberga Korsvirkeshuset – utvändig renovering, Ottarps sn, AK, Kristina Nilén, 2008-2009
30. Ilstorps kyrka – fönsterarbeten, Ilstorps sn, AK, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
31. Heliga Trefaldighetskyrkan – tillbyggnad och invändig ombyggnad, Kristianstad sn, AM, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
32. Norra Mellby kyrka – renovering av vapenhusets tak, Norra Mellby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
33. Lunds domkyrka – ändring av västportalens trappa, Lund, AM, Heikki Ranta, 2010
34. Övedskloster – förändringar vid trädgårdskanalen, Öveds sn, AK, Kristina Nilén & Lars Salminen, 2009-2010
35. Östra Karup kyrkogård, Östra karup sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
36. Blåherre mölla – en kvarnmiljö för möten mellan då och nu, Maglehems sn, BMU, Ingela Blomén, Helen Carlsson & Helene Stalin Åkesson, 2009 – 2010
37. Mejeriet Skarhults gods – takrenovering, Skarhult sn, AM, Kristina Nilén, 2010
38. Saltkokningshuset - utvändig ommålning, Karlskrona, AM, Emelie Petersson, 2010
39. Glimmebodagården, Brösarps sn, AM, Emelie Petersson, 2010

40. Smedtorpet, Hässleholm sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
41. Tobaksmonopolet 2010 – fasadrenovering, Fjällkinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
42. Ballingstorps trädgårdar, Kviinge sn, DK, Cissela Olsson, Emelie Petersson & Brita Tronde, 2010
43. Södra Mellby mölla – tre vingor och en vingbalk, Södra Mellby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
44. Bondrumsgården 2010, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
45. Torsebro krutbruk 2010 – murnings- och snickeriarbeten, Färlöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
46. Ekestad folketspark – arbeten i fyllecellerna, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
47. Övraby mölla – utvändig renovering samt lyft och lagning av kuggkrans, Övraby sn, AM, Ingela Blomén, 2010
48. Scan i Ängelholm – där svenskt fläsk blev brittiskt bacon och Ystadkorven kryddades med känsla, Ängelholms sn, BD, Helene Stalin Åkesson med bidrag av Ingela Blomén och Anna Rabow, 2010
49. Parkeringsplats Uppåkra, FU, Catherine Svensson, 2003
50. Johannishus slott – utvändig renovering, AM, Emelie Petersson, 2010
51. Västra Strö kyrka – utvändig renovering, Västra Strö sn, AK, Helen Carlsson (med bidrag av Maria Sträng), 2008
52. Paviljongen, Åhus museum, FU & MD, Johan Dahlé, 2009
53. Baptistkapellet i Oppmanna – timmerarbeten på pastorsbostaden, Oppmanna sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
54. Vad som trots allt försvinner – ett forskningsprojekt om dokumentation och värdering av svårbevarat kulturarv, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
55. Ryttmästarebostället – flygelbyggnad, Gärds Köpinge sn, AM, Heikki Ranta, 2009
56. Utvändig restaurering och svampsanering av Fränninge kyrka, Fränninge sn, AK, Mia Jungskär och Heikki Ranta, 2008-2009
57. Fjärestad kyrka – renovering av tornet, Fjärestad socken, AM, Heikki Ranta, 2009
58. Brösarps station – omläggning av tak, Maglehems sn, AM, Emelie Petersson 2010
59. Aosehus återigen, fjärde året på borgen, Åhus sn, UN, Helén Lilja m.fl, 2010
60. Vattenmöllan – restaurering av möllarebostadens östra fasad, Brunnby sn, AM, Maria Sträng, 2010
61. Bosjöklostets kyrka – utvändig renovering, AK, Petter Jansson, Kerstin Börjesson 2009
62. Ingeborrarpsgården – taktäckning, Rya socken, AM, Emelie Petersson, 2010
63. Jöns Jonsgården – utvändiga arbeten, Kattarps socken, AM, Emelie Petersson, 2010
64. Bosarps kyrka – utvändig renovering, Bosarps socken, AM, Helen Carlsson, Petter Jansson, Ingela Blomén, 2009
65. Strövelstorps kyrka- takomläggning, Strövelstorp sn, AM, Petter Jansson 2009-2010
66. Norra Vrams prästgård – yttre målningsarbeten, Norra Vrams sn, AM, Ingela Blomén, 2010
67. Skromberga skyltprogram – att sätta in ett byggnadsminne i sitt sammanhang, Ekeby sn, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2010
68. Det skånska gruvbältet I – ett kopplat grepp om gruvnäring och keramisk industri, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2010
69. Igelösa kyrka – utvändig renovering, Igelösa sn, AM, Helen Carlsson, Petter Jansson, Ingela Blomén, 2009
70. Östraby kyrka – invändiga restaureringsarbeten, Östraby sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010
71. Lillöhus – dokumentation av invändig trappa, Norra Åsum sn, MD, Kristina Nilén och Jimmy Juhlin Alftberg, 2001
72. Porttornet Hovdala slott, Brönnestad sn, BAD, Jimmy Juhlin Alftberg och Kristina Nilén, 2010
73. Reslövs kyrka – renovering av tornspiran, AK, Petter Jansson och Kerstin Börjesson 2009-2010
74. Öradekaren, Ravlunda socken, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010

Förkortningar:

AF- antikvarisk förundersökning
 AK- antikvarisk kontroll
 AM- antikvarisk medverkan
 AU- arkeologisk utredning
 DK- dokumentation, övrigt
 FU- arkeologisk förundersökning
 KA- kulturhistorisk analys
 MD- murverksdokumentation
 OU- osteologisk undersökning
 PJ- projektrapport
 VP- vårdplan
 UN- arkeologisk undersökning
 BD- byggnadsdokumentation
 BAD- byggn-ark-dokumentation
 BMU- byggnadsminnesutredning

